

Громадська Думка

ПЕРЕДПЛАТА:

На місяць . . . — м. 50 ф.

„ 3 місяці 1 „ 50 ф.

(Ціна 1. прим. таб. 5 ф.)

ЧАСОПИСЬ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ у ВЕДЛЯРІ.

ВІХОДИТЬ ЩО ЧЕТВЕРГА Й ЩО НЕДІЛІ.

Видає „Видавниче Товариство імені В. Грінченка“.

АДРЕСА:

Ukrainischer
Unterrichts-Ausschuss
Lagerzeitung
— in Wetzlar. —

Ч. 80—81. (127—128).

Четвер, 22. листопаду 1917.

Рік III.

Від Редакції.

Редакція повідомляє шановних передплатників „Громадської Думки“, що через брак паперу 80. число часопису не могло вийти в неділю, 18. листопаду. Цими днями папір одержано, і далі часопис буде виходити нормально. Сьогоднішнє число випускаємо в подвійному зменшеному розмірі.

Нова революція в Росії й мир.

Що тепер діється в Росії, хто має власть, хто має перевагу, ніхто за границю не може сказати певного слова. Кождий знає тільки, що в Петрограді вибухла нова революція більшовиків проти тимчасового правління Керенського і утворила нове правління, яке хоче негайно мирити ся. За негайними мировими переговорами найперше заявило ся українське правління і Українська Центральна Рада; далі за мировими переговорами заявив ся перед-парламент, за миром ставув всеросійський конгрес солдатських і робітничих Рад; за мир переведено тепер революцію в Петрограді, і нове правління видало заяву, що належить проголосити завершення зброї на три місяці і почати мирові переговори. Значить, на сході Європи панує одна думка: завести негайно мир на світі!

Проти цієї думки всього народу в Росії стоять західні союзники з Англією на чолі. Вони хочуть, щоби Росія продовжила далі війну, бо так вимагають їхні інтереси.

Тимчасом Росія поклала в цій війні 14 мільонів жертв побитих, покалічених і ранених, коли західні союзники, передовсім Англія, щойно готовила ся воювати, а Америка донині готуєть ся і ледве чи виступить активно в цій війні. Над Росією повисла кара голоду й безладдя; Росія хоче творити нове життя по упадку старого режиму; вона не хоче ніяких здобутків ні відшкодовань і після повалення царяму хоче одного—мира!

І це є думка всіх народів,

що мешкають в Росії. Дальша війна для Росії це затрата осягнутої свободи і гроза повороту реакції, яка використає настрої народу проти війни на повалення свободи і заведення старого ладу. Утомлений народ хоче мира за всяку ціну і готов мирити ся з кождим правлінням, яке принесе мир.

Тому й не диво, що противна партія більшовиків зростає в силі; з малої меншости зросла до такого значіння, що могла повалити ціле тимчасове правління і його диктатора Керенського, який стояв за продовження війни, як цього хотіла Англія.

І тепер після втечі Керенського вибухла в Росії братовбивча війна на півночі між більшовиками на чолі з Лениним і сторонниками Керенського, коло якого згуртували ся кадети, меншевики, октябристи і начальна команда. З півдня, з Новочеркаська, вириняє на чолі козаків Калєдін з претенсіями до диктатури, а в Москві реакціонери висувають на диктатора Корнілова, який утік із тюрми. Три диктатори стоять проти Леніна, і без великого проливу крові мабуть не обійдеться ся. Може бути, що ця війна приведе до руйни цілу Московщину, але певне, що вже ніякий диктатор не зможе повести народу до війни, а тільки мусить, коли скоче удержати ся, вивісити в Росії прапор мира після волі народу.

Висловом цієї думки є голос армії. Вона утворила комітет праці в головній військовій квартирі, який заявляє ся за утворенням правління з усіх груп на основі скликання Установчого Зібрання і негайного пропозиції миру.

А поки що мусить російський народ бороти ся за мир, розливаючи рідну кров потоками, завалюючи руїнами культуру Московщини, на яку склали ся всі народи Росії. Не мов яке прокляття судьби, прокляття старого Вавилону, збудованого північними царями Навуходносорами і царицею Семірамідою, так валить ся після вічного присуду історії тюрма народів!

І нас огортає смуток, що в тій війні стоять перемішані й наші українські сили, які можуть пролити свою кров серед

тої московської завірюхи; нам кровавить ся серце, що можуть впасти в цій війні найкращі одиниці, які могли би служити для будови своєї вітчизни. Не дурно Українська Центральна Рада заявила свій протест проти винищення українського народу в цій різні народів і перша зажадала завершення зброї; не дурно хотіла вона виділення українського війська з російських відділів в окрему армію. Не знаємо, наскільки це діло поступило наперед, та можемо мати надію, що серед українського війська виступила свідомість самоохорони і що воно щадитиме себе в цій завірюсі. З другого боку сподіваєм ся від Центральної Української Ради могутого голосу за відтягнення всіх українських сил від цієї братовбивчої різні, яку підняла Московщина. Україна мусить берегти свої сили для будови власної хати на своїй землі!

II.

Ідея.

Стріла летить, кричить орлам:

Сягаю й я подібно вам

До неба ясного порою.

Орли кричать: Ти к небесам

Чужою пущена рукою,

А упадеш сама собою.

* * *

Летять орел, кричить: я сам

Лечу назустріч небесам.

За хмари плине він все вище,

В горі повітря стає рідше

І зупиняє лет орла,

Хоч сильна міць його крила.

Орел в зневірі мимоволі

Летить у низ, сідає долі.

* * *

Ось промінистою зорою

Ідея світлая звилась,

А хмара мрачною грозою

Вже їй назустріч понеслась.

Вона ідею мраком душить

Періщить градом ледовим,

Ще зусилля . . . і потушить

Вона її напором злям.

Та знемогла ся злая туча,

Вона розсіяла ся в прах,

І знов свободна і могутча

Ідея плине в висотах.

Переклав з російського Zet.

ПРОГОЛОШЕННЯ Самостійної України.

Кошенгага, 19. листопаду.

З цілого ряду телеграм з Гапаранди виходить, що Рада більшовиків (тимчасове правління) признала право різним націям відділитися від Росії і проклянувати свою незалежність. УКРАЇНА ВЖЕ ПРОГОЛОСИЛА СВОЮ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ.

Багато більшовиків, що жили досі в Штокгольмі, відїхали вже до Петрограду.

Фосіше Цайт. 20. листоп. веч.

З Васеля доносить бюро Гаваса 19. листопаду:

Всі вісти з Києва говорять, що Українська Центральна Рада признала себе єдиним повноправним правлінням України і проголосила нову незалежність свого краю.

[Франкф. Цайт. в 20. лист. пол.]

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ.

Цілковита незалежність України.

Пресове бюро Центральної Ради в Києві пише: В політичній організації України наступив енергійний зворот в сторону незалежності. В українській селянській часописі „Народна Воля“, президент Центр. Ради проф. Грушевський звернувся з покликом до українського народу про верховладу української конституції (Установчих Зборів) по думці рішення центрального комітету української соціал-революційної партії. Цей поклик прийняв конгрес української соціал-революційної партії, який відбув ся в перших днях листопаду і прийняв резолюцію, якою проголосить ся Україну самостійною демократичною республікою. Таке саме рішення прийняв виконавчий комітет Укр. Ц. Ради і вибрав комісію для випрацювання програми для Українських Установчих Зборів (конституанти).

Сподівають ся великих політичних подій, бо 20. листопаду відкриваєть ся третій український національний конгрес, а 29. листоп. нова Сесія Укр. Центр. Ради, яка кермуватиметь ся рішеннями цього конгресу.

(Рейхспост в 9. жов. рано).

Українські Установчі Збори.

„Утро Росії“ з дня 25. н. ст. жовтня у телеграмі з Києва повідомляє:

На вчорашньому засіданні Малої Ради Українці твердо заявили про твердий намір відділитися від

Росії. На порядку була справа Українських Установчих Зборів. Зібрало ся багато членів і багато публіки; було вражіння великого політичного дня.

Провід вів проф. М. Грушевський. Референтом виступив український с.-р. Севрюк, який заявив при кінці реферату, що справа скристалізувала ся нині в необхідність скликання суверенних Українськ. Установчих Зборів. — Решта українських партій — говорять Севрюк, — солідарні у цій справі й вона дуже популярна по краю. Деякі повіти вже вибирають кандидатів до Українських Установчих Зборів.

Після реферату Севрюка почала ся гаряча дискусія.

Проти виступили представники „Бунду“ Рафес і Темкін, від російських с.-д. Балабанов, від російських с.-р. Скловський, які говорили про недопустимість розриву з Російськими Установчими Зборами й заявили ся за недільність Росії.

— Все те ідеологія кадетів, — з усміхом відповів Українець Ткаченко. „Рафес, — говорить Ткаченко, — рекомендує ждати Російських Установчих Зборів, та від марта ждемо їх і, коли-б дали послух Рафесові, то не сиділи би тут ні ми, ні Рафес“.

— Коли між Росією й Україною є моральна й економічна звязь, то єдиність збережеть ся, коли-ж звязі сеї нема, то Україна відділиться, — пояснив український с.-р. Мавєський.

— Самоозначення — се самостійність, — виступив Винниченко. — Суверенітет — се „сам собі пан“, інакше я не розумію виявлення своєї волі.

— Росіяне можуть бути суверенними, — різко говорить український с.-р. Шаповал, — а Українці ні? Хибаж можна допустити, щоби нашу автономію на Російських Установчих Зборах обговорювали Буряти та Тунгузи? Нам потрібна свобода і ми мусимо бороти ся за неї. Нічого нам боїти ся горожанської війни, наш головний ворог — руссо-центризм.

В результаті дебат утворено організаційний комітет для виборів до Українських Установчих Зборів. (Lemberg. Zeit. «Діло»).

Перед виборами до Установчих Зборів.

„Рус. Слово“ подає з Києва, що українські соціалістичні партії, готуючись до виборів на Установчі Збори, об'єднали ся й випустили

один спільний список кандидатів, в який увійшли Грушевський, Винниченко й другі політичні діячі України.

„Цікаву позицію — пише „Русск. Слово“ — зайняв „Союз Української Державности“ (самостійники), який випустив величезний агітаційний плакат, на котрому була намальована карта незалежної України від Кавказу до Карпат. На плакаті приведені статистичні дані, доказуючі, що більшу часть України загарбала й поневолила Московщина.

Плакат призиває не піддавати ся на хитрощі московські і не приймати участі у виборах до російських Установчих Зборів, указуючи, що там буде Москалів удвоє більше, ніж Українців, і що Москалі заберуть собі чорну плодівиту землю українську.

„Памятай же, народе український, — говорить ся в плакаті, — що все російські Установчі Збори — це гиліть для України. Віроломна Московщина, як і 250 років назад, готує для України нові кайдани, більше тяжкі й страшні.

Ти не пошлеш туди своїх виборних.“

Самостійники — як пише „Русск. Слово“ — призивають український народ посилати своїх виборних лише на українські Установчі Збори до Києва, які зроблять Україну незалежною державою.

Плакат кінчає ся гаслом: „Хай живе єдина нероздільна й незалежна українська держава!“ (Вільне Слово).

Всеукраїнський Військовий З'їзд.

Український Військовий Генеральний Комітет скликав на час від 2. до 7. н. ст. листопаду до Києва всеукраїнський військовий з'їзд. Делегатами мають право бути тільки особи української народності. Делегатів вибирали тільки Українці, які входять у склад відповідального військового відділу або організації.

Коротка програма з'їзду така: 1) Звідолення Українського Військового Генерального Комітету. 2) Звідолення Всеукраїнської Ради військових депутатів. 3) Звідолення з місць. 4) Теперішні політичні положення. 5. Вибори до Установчих Зборів. 6) Демобілізація. 7) Біжучі справи.

(Lemberg. Zeit. «Діло»).

З українського „вільного козацтва“ в Чигирині.

Львівська часопись „Діло“ від 10. листопаду повідомляє, що в Чигирині, київської губ., відбув ся з'їзд вільного козацтва, яке самостійно організувало ся в де-яких повітах. Ухвалено організувати його всюди по Україні. Отаманом всього українського вільного козацтва вибрано команданга українського корпусу генерала Скоропадського, нащадка гетьмана Скоропадського.

Наскільки вибір генерала Скоропадського є відповідний — не можемо нічого сказати. Особа Скоропадського досі була невідома, як не відомі і його погляди на українську справу. (Ред.)

Відкриття Українського Народного Університету.

Київська „Нова Рада“ доносить, що 18. вересня в Києві, в залі педагогічного музею, відбуло ся урочисте відкриття Українського Народного Університету.

На початку київське духовенство на чолі з преосвященим Олексієм одслужили молебень. Вікні молебня проголошено многоліття Центрального Раді і Генеральному Секретаріатові та Українському Народному Університетові.

Після молебня преосвящений Олексій сказав промову, кінці якої поблагословив Народний Університет образом Ісуса Христа.

По промові преосвященого зайняли свої місця на сцені зали професори та лектори Народного Університету на чолі з ректором професором Ганіцьким, котрий, звернувшись до присутніх, сказав:

„Оповідю перший Український Народний Університет відкритим. У відповідь на ці слова в залі залунали поклики „Слава“, які довго не замовкали.

— Высокоповажне громадянство! — звернув ся знову професор до присутніх, коли поклики стихли, — коли перше кожну вищу школу кваліфікували назвати „імператорською“, то ми тепер маємо повне право і честь назвати свій перший університет народним. Школа ця повстала завдяки праці нашого громадянства і тепер треба працювати всім нам коло того, щоби школа ця дала такі наслідки, яких ми сподіваємось...

Закликом до спільної праці закінчив свою промову перший ректор першого українського університету під оплесками присутніх.

Після промови п. Ганіцького склади привітання Народному Уні-

верситетові генеральні секретарі народної освіти, торговлі і промисловости та національних справ. Крім того університет вїтали представники київської шкільної округи, київських університетів — російського та польського, різних українських громадянських і військових організацій, українських і неукраїнських товариств, інституцій, наукових закладів і заведень.

Після привітань професори й лектори Народного Університету виступали з програмовими промовами.

Крім слухачів університету та почесних гостей на відкритті було багато людей приватних, так що всі місця в залі, де тільки можна було сидіти чи стояти, були заповнені людьми.

З видавничого руху на Україні.

В „Новій Раді“ подають ся цікаві числа, які вказують на зріст видавничого руху на Україні та пошты на українські видання. Так, видавниче товариство „Вернігора“ за п'ять місяців діяльності видало книжок та брошур 22-х назв в кількості 510,000 примірників і листівок, плакатів та портретів 350,000 примірників, отже разом 860,000 примірників.

Це тільки одно товариство. А відомо, що видавничі товариства закладали ся на Україні з вибухом революції дуже багато і вони провадять жваву видавничу діяльність. (Ред.)

На книжки для школярів.

Гадяцьке земське зібрання на Полтавщині асигнувало 70,000 карбованців на книжки для школярів.

Зріст кооперації.

В уманському повіті, на Київщині, зараз налічуєть ся 130 споживчих, 35 кредитових, 3 сільсько-господарських, 2 молочарських і по одному садівничому та яєчному кооперативному товариству. Всі ці товариства рішили закласти повітовий союз.

Новий двотижневик.

30. жовтня, як повідомляє „Нова Рада“, мав уже почати виходити в Києві український двотижневик для дітей „Волошка“. У видаванню двотижневика беруть участь багато науково-педагогічних та літературних сил.

ДРУГИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ УЧИТЕЛЬСЬКИЙ ЗІЗД У КИЇВІ.

Другий всеукраїнський учительський з'їзд, відривши ся 23—25 серпня 1917 р., по постанові І-го всеукраїнського з'їзду, підтверджує його резолюції.

Підтверджуючи роботу першого всеукраїнського з'їзду та зважаючи на те, що справа народної освіти на Україні перейшла нині до рук Української Центральної Ради, з'їзд признає необхідним, щоби Українська Центральна Рада через свій Генеральний Секретаріат перевела в життя такі його постанови:

Загальні основи української школи. 1. Тому, що національна школа се не тільки ідеальне гасло, а конкретна психологічна (духова), педагогічна і соціально-політична вимога, то школа на Україні повинна не лише заховати рідну мову, але змінити також і свою програму. В шкільній роботі мусить бути національна творчість словесна, музична, мистецька, в згоді з індивідуальними (особистими) нахилами дітей, широке познайомлення з Рідним Краєм, його історією, вимогами місцевого життя.

2. Сю організацію національної школи учительство мусить перевести спільно з представниками народу так, а) щоби школа була єдиною, б) щоби всі громадяне мали право на безплатну нижчу, середню й вищу освіту з забезпеченням учнів підручниками, одежі, харчу й т. инш., в) щоби освіта була обов'язковою і світською.

Примітка. По бажанню батьків може бути заведено навчання релігії.

Єдина школа. 1. Єдина школа утворюєть ся на таких підвалинах: а) вчине в початку ведеть ся на основі того, що в кругом дитини, всяке поняття, що виходить поза межі сього життя, даватиметь ся приточене до сих меж; б) нормальна народня школа повинна бути 7-літньою; методологічно вона збудована на спостереженнях та уявленнях з оточуючого життя; в) через економічні й інші умови 7-літньої школи не можна зробити зараз загальною; отже тимчасово можна обмежити ся курсом перших 4 років 7-літньої школи, проходячи його в сучасній однокласовій школі; курс останніх 3 років треба приладнати до сучасних вищих початкових шкіл; г) програма гімназії

складаєть ся з систематичних курсів наук; курс має бути 4-літній; д) технічні школи: сільсько-господарські, учительські семінарії і т. ин. бажано так пристосувати, щоби вступати до них можна було безпосередньо після 7-річної загальноосвітньої школи.

2. Просити генерального секретаря народної освіти по змові як найшвидше виготовити детальну програму єдиної школи по плану, ухваленному з'їздом.

Українізація школи. 1. Українізація всіх типів середніх і нижчих шкіл повинна переводити ся згідно з вимогами педагогії (наука про навчання і виховання дітей).

2. Від 14 вересня 1917 р. в нижчій початковій школі навчання у всіх групах повинно провадити ся на українській мові.

3. Українізація вищої початкової і середньої школи, а також учительських інститутів і семінарій переводить ся в згоді з вимогами першого всеукраїнського учительського з'їзду.

4. Необхідність захистити дітей від руйнівного впливу арусифікованих великих міст вимагає, щоби перевести: а) організацію інтернатів для дітей селян; б) організацію уч-

нів середніх шкіл: гуртків самоосвіти, клубів, січей, кас товариської взаємної допомоги і т. инш.

5. З'їзд доручає генеральному секретареві народної освіти скликати предметні комісії з українських педагогів задля розроблення програми по українознавству в середній школі від наступного року.

6. Просити Генерального Секретаря звернути відповідну увагу на русифікаторську роботу деяких земств і урядових інституцій на Україні та вжити відповідних заходів, щоби спаралізувати її.

Позашкільна освіта та творення культурних сил України. 1. Звернути увагу на організацію позашкільної освіти й відкриття книгарень, бібліотек, читалень, народніх домів і інших інституцій і просити вчителство та все свідоме громадянство, „Просвіти“ в першу чергу, як найближче стати до сього діла.

2. Відкрити від осені 1917/18 академічного року український народний університет у Києві, розробивши в секції вищої освіти при Українським Науковим Товаристві широкий науковий план викладів.

3. Просити Українську Центральну Раду подбати через генерального секретаря народної ос-

Українська гімназія на селі.

В селі Погребіщах бердичівського повіту на Київщині, селяне постановили відкрити українську гімназію. Погребищенська волость призначила на це 41,000 карбованців.

Одеський український театр.

В Одесі зареєстровано уділове товариство „Одеський Український Театр“. Пай—25 карбованців. Вибрано раду, і товариство вже почало діяльність. Головою й режисером вибрано артиста Селюка.

„Нова Рада“.

Нарада народів Криму.

„Кієвская Мысль“ з 13. н. ст. жовтня в телеграмі з Севастополя повідомляє: За прикладом київської zorganizувала са Рада представників народів Криму. До Ради увійшли представники Українців, Латинів, Поляків, Молдаван, Естів і Жидів.

„Утро Россія“ з 17. н. ст. жовтня в телеграмі з Симферополя повідомляє:

На многолюднім з'їзді делегатів мусульманських комітетів постановлено скликати ще перед Установчими Зборами кримський сейм. Відкриття сейму планується в Бахчисараю у ханських двірці.

(Lemberg. Zeit. «Цілон».)

Українські школи.

Передрук з «Рідного Слова». (Див. ч. 76 і 74 «Громадськ. Думка».)

42) В с. Великих Волотах, кобр. пов., Укр. Народ. Школа, відкрита 3. вересня 1917 року. Має дві групи. Всіх учнів 120. Учит. Петровський В.

43) В с. Маленково, кобр. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 3. вересня ц. р. Дві групи. Всіх учнів разом 30. Учит. Верещоца С.

44) В с. Челищівцях, кобр. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 3. вересня ц. р. Дві групи. Учні всіх 50. Учит. Дідко М.

45) В с. Мазурах, кобр. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 3. вересня ц. р. Дві групи. Всіх учнів 24. Учит. Бачинський А.

За правильністю науки в цих школах наглядає учитель Мет. Гондарюк.

46) В с. Стемброво, кобр. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 29.

серпня ц. р. Має дві групи. Всіх учнів разом 44. Учит. Веретельник А.

47) В с. Саках, кобр. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 8. вересня ц. р. Дві групи. Всіх учнів 26. Учит. Матусевич Ф. Крім того учитель Матусевич Ф. наглядає за наукою в нар. школі в Стемброво.

48) В с. Сулічово, кобр. пов., Укр. Народ. Школа, відкрита 3. вересня ц. р. Має дві групи. Учит. Бондарюк В.

49) В с. Седлищах, володавського пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 15. вересня ц. р. Має дві групи. Всіх учнів 36. Учит. Луцько К.

50) В с. Основі, володав. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 21. вересня ц. р. Дві групи. Учнів разом 60. Учит. Федаків М.

51) В с. Горках, володав. повіту, Укр. Народ. Шк., відкрита 18. серпня ц. р. Дві групи. Всіх учнів 24. Учит. Мусевич М.

52) В с. Литвинях, кобр. пов., Укр. Народ. Школа, відкрита 3. жовтня ц. р. Наука ділиться на дві групи. Всіх учнів разом 105. Учит. Шаповал В.

53) В с. Очках, кобр. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 3. жовтня ц. р. Має дві групи. Всіх учнів 36. Учит. Свидерський М.

54) В с. Щербрин, берестського повіту, Укр. Народ. Шк., відкрита 3. жовтня ц. р. Дві групи. Всіх учнів 40. Учит. Скрипниченко Ф.

55) В с. Курниці, берест. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 3. жовтня ц. р. Одна група. Всіх учнів 25. Учит. Гейченко С.

56) В с. Черни, бер. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 3. жовтня ц. р. Одна група. Всіх учнів 25. Учит. Коляда І.

57) В с. Гутовичах, кобр. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 7. жовтня ц. р. Має дві групи. Всіх учнів разом 42. Учит. Горбатюк С.

За наукою в вищеперечислених шести школах наглядає учитель (студент-медик) Ев. Пазинський.

58) В місці Кобрині, на Городищині, Укр. Народ. Шк., відкрита 3. жовтня 1917 року. Всіх учнів 25. Учит. Мельник Д.

59) В с. Легатах, кобр. пов., Україн. Народ. Школа, відкрита 15. жовтня ц. р. Всіх учнів 35. Учит. Красько Г.

60) В с. Гуцьках, кобр. пов., Україн. Народ. Школа, відкрита 15. жовтня ц. р. Всіх учнів 25. Учит. Волосюк А.

61) В с. Каплюсах, володав. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 7.

жовтня ц. р. Всіх учнів 60. Учит. Корчаків Є.

62) В с. Заканалі, константинівського пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 21. серпня ц. р. Всіх учнів 24. Учит. Музир К.

63) В с. Гранах, конст. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 3. жовтня ц. р. Має дві групи. Всіх учнів 25. Учит. Липка З.

64) В с. Луковисько, конст. пов., Укр. Народ. Школа, відкрита 22. жовтня ц. р. Наука ділиться на дві групи. Всіх учнів 50. Учитель Сергієнко Я.

65) В с. Малашевичах, більського пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 22. жовтня ц. р. Має дві групи. Всіх учнів 30. Учит. Пазинський Є.

66) В с. Муравець, берест. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 22. жовтня ц. р. Всіх учнів 38. Учитель Троць Й. I. H.

У селах Литвини й Щербрин перед відкриттям шкіл було вібране віче. Зійшли ся всі—старі, молоді й діти. Був відправлений молебін, щоб легенько та гарно вчили ся дітки у своїх рідних школах. Після молебня говорило ся про значіння рідної школи та про її завдання. З боку людей чули ся голоси радості. Навіть парубки й дівчата заявили своє бажання по скінченню робіт ходити вечорами співати й учити ся грамоти. Люде обіцяли по амові своїх сид підтримувати де в чім свої школи. Після промов діти пішли до школи, а старі з молодими по своїх хатах. Настрій і вражіння були приємні.

По других селах берестського повіту перед відкриттям шкіл відбували ся також віча. В селах Очки, Гутовачі й Курниці селяне також виявили своє бажання підтримувати по амові сил свої рідні школи.

Коли дивитись на все те, що починають творити наші знемоцнілі українські селяне й як вони прокидають ся та хватають ся за свою рідну науку, приходить ся тільки радіти й вимовляти „Щастя їм, Боже!“ (Ф. К.)

З СЕЛА.

(Малій фелетон).

Революція перекинула старий лад, та не перекинула старих понять у масах. Особливо це помічає ся в далеких закутках, віддалених від широких центрів життя. В селах, що знаходять ся далеко від залізниць і городів, селяне, як зазначає „Нова Рада“ і „Робітничка

Газета“, мають найслабіше поняття про завдання революції і міряють новий лад старими мірками, старими поняттями про державний лад, які виробляли ся віками царського режиму.

Наприклад д. Олофінський, інструктор по переведенню поземельного перепису, у звідомленню зі свого побуту в Трилеській волости, Чигиринського повіту на Київщині, подає на сторінках „Новой Ради“ такі відомости про стан політичної свідомости селян. В Трилеській волости про революцію й сучасні події селянство знає дуже мало і живе майже фантастичними чутками, які йдуть по більшости від салдатів. Траплялось зустрічати багато селян, які казали: „Дай Боже скорше діждатись республіки, аби добрий цар був“.

З цього бажання видно, яка плутанина в поняттях заштурханого селянства. На перший погляд здаєть ся наведений вислів тільки смішним, але на ділі смішного тут мало. Навпаки, страшно подумати, які грізні наслідки може дати революції селянська темрява, що служить дуже добрим ґрунтом для роботи різних авантюристів і ворогів революції. Спантелчені, без ясних поглядів, не розбираючись, де вороги, а де прихильники, можуть легко піддавати ся ворожій агітації всіляких вовків у овечій шкурі і піти проти революції, проти власних інтересів і нищити ті здобутки, на які стільки найкращих сил покладає дуже частина народу. Царизм упав, але корні його ще міцно гніздять ся в темній масі і можуть не раз давати буйні парости на зразок корніловщини. Величезних зусиль і культурної праці над освідомлюваннем темних мас треба, щоб коріння старого ладу навіки згнило.

Не менче смішним, але однаково сумним видаєть ся й слідуєчий факт поданий у „Новій Раді“: В селі Котівлі, Городнянського повіту на Чернігівщині, перед виборами до волосного земства деякі жінки порадили поворожить на „Соломона“ — за кого голосувати. Послухали того, як випало на „Соломона“, і голосували не за хліборобів, на шкоду селянському станову.

Довго, дуже довго доведеть ся ще боротись поки буде винищена темрява й несвідомість, які дають змогу різним живим і мертвим „Соломонам“ зводити селянство з вірного шляху до свого добробуту.

Лубенець.

віти про те, щоб як найкраще а) завести наукову фундаментальну бібліотеку для народнього університету; б) забезпечити помешкання для українського народнього університету; в) забезпечити матеріальну сторону викладів.

4. Також становище дітей робітників та селян і вимоги кращого навчання в школі потребують застосування скрізь при школах українських дитячих народніх садків, як літніх, так і річних.

5. Підготовка кадри діячів подшкільному вихованню вимагає української фребелівських інститутів.

6. Щоб побільшити культурні творчі сили українського громадянства, українське учительство має стежити за своїми учнями й тих з них, котри виявлять особливий хист до науки, до мистецтва, за допомогою шкільних рад „Просвіт“ і інших громадських організацій направляти у відповідні школи.

Треба щоб земства й городські управи заснували стипендії для дітей бідних батьків.

Підготування учительських сил і засобів навчання. 1. Закласти „Просвіти“ по всіх селах України й заснувати учительські українські спілки по всіх повітах.

Зорганізувати кадри лекторів, інструкторів для впорядження на протязі наступного року лекцій і розмов по шкільним і освітнім справам на місцях.

3. Заснувати у Києві науково-педагогічну академію для виховання кадрів науково й педагогічно освічених лекторів, інструкторів по шкільним справам і учителів середніх шкіл.

4. Впорядити на літніх вакаціях 1918 р. по всіх повітах України принаймні 1½-місячні повні педагогічно-освітні українські курси.

5. Просити Секретаріат і Товариство Шкільної Освіти забезпечити школу на Україні підручниками.

6. Вислухавши реферат про увільнення учителів з війська та зв'язуючи на велику потребу працівників по організації людности села й проведенню реформ громадського життя, зїзд просить Українську Центральну Раду вжити всіх засобів, щоб усіх учителів з усіх частин війська, де-б вони ні стояли, негайно повернути в ті школи, де вони працювали до часу покликання до війська.

Вища школа. 1. Просити Українську Центральну Раду подбати через генерального секретаря народ-

ньою освіти про те, щоб у вищих школах на Україні заведено викладати курсів на українській мові.

2. Просити засновану при Українським Науковим Товаристві секцію вищої школи негайно подбати про знайдення потрібних засобів від Української Центральної Ради через генерального секретаря народньої освіти а) для приготування нових наукових сил для українських викладів; б) для утворення паралельних кафедр з українськими викладами.

Управа шкіль. Генеральний секретарь народньої освіти повинен мати своїх представників-комісарів у кожному повіті і в кожній губернії: а) на чолі просвітньої справи в кожному повіті повинен стояти повітовий комісар по народній освіті, призначений або затверджений Генеральним Секретаріатом у згоді з Повітовою Шкільною Радою; б) права комісара поширюють ся на всі школи повіту, позашкільну й дошкільну освіту, в згоді з представниками національних меншостей; в) комісар входить у Шкільну Раду з правом рішучого голосу; г) комісар затверджує повітових інструкторів по народній освіті, яких можуть рекомендувати центральні

або місцеві інституції, по згоді з Повітовою Шкільною Радою; д) всякі непорозуміння між комісаром і Шкільною Радою переходять на розгляд Генерального Секретаріату; е) детальну інструкцію комісарам повинен виробити Генеральний Секретаріат; є) всі постанови 7 пункту ухвалюють ся тимчасово, поки не змінять ся умови політично-громадського життя на Україні.

Політично-національна воля і об'єднання України. Справа нормального організації і природного удосконалення шкільної освіти на Україні вимагає міцного й негайного сполучення всієї України в єдину державу,—розрив України, хоч і тимчасовий, утворений російським центральним урядом, шкідливо відібеть ся на справі розвитку просвіти українського народу. Беручи се на увагу, всеукраїнський учительський зїзд протестує проти антидемократичного поділення України й закликає всіх учителів до роботи по об'єднанню України та просить Центральну Раду скликати всеукраїнський земельний і городський зїзд для сполучення українських земель і утворення єдиної шкільної організації на Україні.

[За Робітничою Газетою].

3 РОСІЙСЬКОГО ЖИТТЯ.

Конгрес Рад робочих і салдатів.

Дня 7. листопаду відкрито всеросійський конгрес Рад робочих і салдатів, в якім взяло участь 560 учасників. З них було 256 большевиків, 69 лівих соціал-революціонерів, 159 правих соціал-революціонерів, 60 меншевиків, 14 інтернаціоналістів, 3 анархісти, 6 національних соціалістів, 26 безпартійних соціалістів. Після вибуху неспокою вложили представники меншевиків Врейде, Вайнштайн і Лібер заяву, що вони відмовляють ся од відповідальності за руху за плечима Ради, викликані большевиками. В органі соціал-революціонерів вискакує ся неприсутній в Петрограді Чернов дуже скептично (зневіжливо) про спосібности большевиків, як партії правління. Всі Іхні уявлення, як має виглядати будуче правительство та як заключити мир, цілковито неясні.

(Франкф. Цайт. з 14. лист. рано).

Сила большевиків.

З Женеві пише „Ехо де Парі“: Число вібраних сил в Петрограді, які підлягають Раді р. і с., вноситься майже 55.000 салдатів. Большевики крім сього мають в своїх руках повні прихильну собі воєнну флоту, яка причаляла до Петрограду.

„Коррієра делла Сера“ подає вість, що большевики опанували державні будинки, банки і церкви та підложили під них вибухові матеріали, щоби запалити Іх, як би Керенський наступає на Петроград. Як заложників, держать вони жінок Керенського та чотирьох міністрів, між ними Терещенка.

Зі Штокгольму доносять, що нове правительство визначило 20.000 рублів нагороди за голову Керенського. В Петрограді панує спокій.

(Франкф. Нахрідтен з 14. лист. рано).

Оголошення тайних договорів.

Після швайцарських звідомлень зі Штокгольму оголошено заяву з боку нового правительства в неділю, що в Зимовім Двірці найдено три тайні договори Керенського з антантом, які доторкають ся продовження війни після волі союзників. Іх проголошення наступить в найближчих днях разом з тайними договорами царського правительства з 1912—1916 року.

(Генер. Анцайгер 14. лист. веч.).

Три диктатори в Росії.

Зі Штокгольму доносять: Рівночасно з Керенським, який виступив у Гатчині, явив ся в Москві Корнілов, який втік з тюрми. На козацькій області мали оголошити диктатором Каледина. Тому Росія опріч Леніна мала би тепер трьох диктаторів з ріжними політичними цілями, які, побивши Леніна, станули-б до борби з собою.

(Генер. Анцайгер 14. лист. веч.).

Візд англіїського посла.

Зі Штокгольму доносять: На основі вивідів в тутешнім англіїським посольстві говорять ся про приїзд членів англіїського посольства на шведську границу. Дійсно Бюкенен, англіїський посол, заповів свій приїзд з Петрограду до Штокгольму та в четвер його відкликав. Найновіше число „Новой Жизни“ сповіщає: Російський міністер заграничних справ одержав неофіційне звідомлення, що англіїський посол Бюкенен просив о відпустку тому, що

він перепрацьований. Після думки цієї часописець ходить тут про довшу відпустку, з якої посол вже мабуть не вернеть ся до Петрограду.

Франк. Цайт. з 12. листоп. рано.

Перехід меншевиків до революції.

Зі Штокгольму доносять: Після всіх відомостей влада большевиків зростає й укріплює ся. На це вказує, що часть меншевиків, які вложили свій протест на першім засіданню Ради проти перевороту—тепер під проводом Дана мабуть згодила ся підпирати правительство Леніна. Дан мав бесіду при відкритті конгресу Рад роб. і сал., що показувало би на зворот вліво уміркованих соціалістів.

Франк. Цайт. з 11. листоп. рано.

Погляд антанту на революцію.

З Верна доносять: „Times“ оцінює діло Керенського: Його великий блуд був у його самовірою. Упадок Керенського не можна оцінювати як епізод внутрішньої політики в Росії, тому західні держави не є оправдані в своїм сподіванню, що упадок Керенського буде мати міжнародні наслідки. З німецьких часописей виходить, що Німеччина жадає, щоби Росія загрозила союзникам, що вона Іх опустить. Росія буде приневолювати цією погрозою всіх союзників приступити до переговорів з Німеччиною. Большевики мають повноважність перевести цей напір (?), а симптомом (ознаки) на це видно з прокламації Ради роб. і сал. Остерігають ся союзників, щоби вони не остались безоружні при надходячих маневрах. На мілітарнім полі належить вєднати увесь авторитет, а на політичнім поставити ясно план діяльності.

Франкф. Нахр. з 12. листоп. рано.

Побіда большевиків в містах Росії.

„Daily News“ сповіщає з Петрограду: Спокій в Петрограді зовсім наладжено. Всі будинки правительства стоять ще під сильною большевицькою сторожею, далі на углах улиць стоять ще скоростріли, але столиця вже має нормальний вигляд. Сильні відділи військо збирають ся з околиць Петрограду для охорони. Про становище на фронті не прийшли ще ніякі вісті. але мабуть військо охоплює большевицький рух. Після дотеперішніх звідомлень большевики мають перевагу в Ревелі, Кронштадті, Гельсінфорсі, Москві, Казані, Києві і Одесі.

(Генер. Анц. з 11. лист. рано.).

Боротьба за владу над Росією.

Вісті, які приходять з Росії, такі неясні, що всі мають характер поголосок. Після одних—побідив Ленін, після других—побідав Керенський в питанні кількох годин. Одно певне, що Росія менше—більше розбита в самій собі, її війська не можуть грати ролі у війні. Після телеграми „Новой Жизни“ Максима Горького, який завдяки інтервенції Англії мабуть стоїть тепер по боці Керенського, виходить, що Керенський має перевагу над Леніним. „Новая Жизнь“ так малює події і початок битви:

В п'ятиницю з полудня о 2 годні прийшла вість до революційного комітету, що козаки в артілерію наспіли з південного фронту до Гатчини для подавлення большевиків. Революційний Комітет вислав негайно послів, щоби вели переговори з козаками. Та вони відмовили ся годити ся з Леніним. О 5 годні з полудня довідав ся Революційний Комітет, що козаки обсадили залі-

зничу станцію, тому негайно післали проти Іх військо. О 8 годні наспіла вість, що в Гатчині находять ся Керенський. Більша часть гарнізону перейшла до козаків, менша втікла в безладді до Петрограду. На засіданню Ради роб. і сал. повстало замшання. Вислано панцирні автомобілі, та вони перейшли на сторону ворогів. Вночі мали післати з Революційного Комітету послів задля переговорів з військами Керенського. Та вони закричали: „Геть з Леніним!“ Рівночасно наспіла вість від Каледина до Петрограду, що він обіцяє тимчасовому правительству повну піддержку до боротьби з Леніним.

Так говорить часописець Горького. Тимчасом, після повної правдоподібности, боротьба між військами Керенського й Леніна рішила ся на сторону побіди Леніна.

(Генераль Анцайгер з 15. листоп. рано).

Головна квартира за Леніним.

З Берну доносить „Morning Post“, що від понеділка (12 лист.) зранку російська головна квартира стоїть по стороні нового правительства. Наспіло там сім комісарів революційного правительства в Петрограді. Показуєть ся, що більша часть військо стоїть за мировими покличками нового правительства. Небодоволені генерали, які стояли по боці Керенського, відіхали до Гатчини, до табору Керенського.

З Відня з воєнної квартири донесено про такий запис російської квартири:

Російська головна квартира дня 14. лист. 8 год. 30 мін. веч. До всіх в імя негайної ліквідації крив, успішної боротьби проти анархії, сполуки всіх демократичних сил проти наростаючої небезпеки з правого боку і в імя спокою та єдності на фронті! Підпирайте Загальний комітет праці в утворенні одностільного правительства, в єднанню міжнародніх соціалістів, не виключаючи большевиків, але на основі негайного скликання Установчих Зборів, негайного предложення миру і передачі землі Земельному комітету.

Председатель „Загального Комітету праці“ Перехрестов, головна квартира.

Настрій в російськїм війську.

Часописець Горького „Новая Жизнь“ пише, що війна знищить революцію. Антант не хоче відступити від завойовницьких плянів і роздирає не тільки російську революцію, але цілу Росію на згубу. Представники південно-західного фронту заявляють, що військо є втомлене війною, тому домагають ся негайного мира без дальших викрутів та протягання. Представник Черевнін сповістив Раді р. і с., що про відтягання кінця війни до весни 1918. після волі армії не може бути ніякої бесіди. Продовження війни принесе Росії смерть усього хазяйства, тому мир мусить бути заключений в найближчій часі.

(Генер. Анц. 16. лист. рано).

Становище військо на фронті.

Після донесень зі Штокгольму, в Петрограді вибухли пожари. Ленін є паном положення. „Daily News“ доносить в середу 14. лист., що большевики мають в своїх руках радіостанцію. Військо Керенського опустило Гатчину. „Central News“ сповіщає з Петрограду в середу вечір, що увесь російський фронт, з винятком 5 дивізій на північнім фронті та донських козаків, признає нове революційне правительство.

(Генер. Анцайгер з 16. лист. веч.).

Петроградська городська Дума і виділ „Благоденствія“.

До Вазели доносять з Петрограду 13. листопаду: Всі соціалістичні фракції городської Думи виповіли боротьбу новому правительству. Вони є цей гадки, що крайній большевицький рух непризано демократією і вони відмовляють ся від політики авантюри.

Виділ „Благоденствія“, який утворила ця опозиція має велику силу. Він стоїть морально по боці тимчасового правительства і відмовляє признає новому правительству. Крайні партії не мають компетентних (відповідних) осіб, щоби керувати Росією. Урядники міністерств лучать ся з виділом „Благоденствія“ і грозять штрайком, коли би большевики розмістили ся в міністерствах. В цей спосіб увесь механізм правління мусить станути. Всі городські урядники прилучують ся до цього. Як телеграфісти вкладають свої уряди, то правительству не буде мати змоги вислати розкази на провінцію. Мимо того, що большевики оголосили всіх зрадниками, які виступають проти Іх, видає виділ „Благоденствія“ прокламації і часописець. Вчора появил ся „Голос Салдата“ з Іх руки; коло його гуртують ся селяне(?)

(Франкф. Цайт. з 13. лист. веч.).

До виділу „Благоденствія“ прилучив ся союз залізничників, який почав переговори в військом, що невдоволене Леніним.

(Франкф. Цайт. з 14. лист. рано).

Земельні розрухи в центральній Росії.

Петроградські дивізіони оголосили дню 4. листопаду, що в середній Росії вибухли розрухи. Земельний рух охопив губернії яцьку, вороніжську й орловську. В тверській губернії голодує після „Русского Слова“ 770.000 людей.

(Франкф. Цайт. 14. лист. рано).

Борба між большевиками й козаками в Петрограді.

До Гаги доносить „Daily News“ 13. листопаду: Вчора обсадили кадети „для ратування революції“ деякі державні будинки, та Іх прогнала червона гвардія. Тільки військовою школою Володимира не хотіли вони опустити. Салдати острілювали будинок з пологої гармати, та не помогло, аж поки притягнули тяжку гармату і вивалили стіну та вдерли ся до будинку. Кадетів убивано, рубано на шматки. Таксамо борба тривала в телефонічній уряді, в палаті Павла пішло лекше. По передмістях Петрограду ставлять ся шапці з дротами. Салдати розтягнули добро Зимового Двірця і продавали по місті.

(Франкф. Цайт. з 14. листопа. пол.).

Вина антанту в російськїм безладді.

До Берліну сповіщають: Про події в Росії немає ніяких точних вістей. Наспівші відомости зі Швеції та через бюро Райтера суперечать собі. Офіційних російських звідомлень бракує тому, що перервано телеграфічний звязок з російськими станціями. Одно певне: У внутрішнім розбиттю Росії, яке до вело до домашньої війни, винен антант, тому що він під проводом англіїського посла Бюкенена перешкодив мирові, якого хотів увесь російський народ. І в теперішнім замшанню треба шукати джерела в потребі миру з боку російської армії. Так як від старого правительства, так від нового по революції домагав ся антант продовження війни і зневолив його до сього, чим викликав огірчення російської маси. Так як жертвував

антанта малі держави—Сербію, Черногорію, Грецію для своїх цілей, так увігнав тепер і Росію в нещастя.
(Франкф. Цайт. в 16. листоп. пол.)

Борба в Москві.

Зі Штокгольму доносять: як в Петрограді так і в Москві ведеться боротьба між більшовиками та кадетами. До вівторка 13. листоп. упало в цій боротьбі 2000 людей. Кадетські союзи розв'язано, багато цивільних осіб убито. Людність вдерла ся до державних будинків і грабує. В неділю порішили всі соціалістичні партії утворити збірне соціалістичне міністерство з більшовиками і соціалреволюціонерами включно.
(Франк. Цайт. в 17. листоп. рано.)

Отаман Каледін на Україні.

„Новая Жизнь“ доносить: Отаман Каледін в Донцях стоїть поблизу Харкова. Харківська червона гвардія і рада робочих зайняла державні будинки, щоби перешкодити козакам зайняти город. Каледін проголосив воєнний стан над донецькими вуглевими копальнями, обсадив їх козаками і приневолює до роботи.

Київ мали обсадити козаки. В Києві відбувають ся тяжка боротьба; по обох боках воюють з аероплянів.
(Франкф. Цайт. в 17. листоп. рано.)

Збірне соціалістичне міністерство.

Зі Штокгольму доносять: Останні відомлення говорять про стрімке утворити збірне міністерство соціалістів, за яким стоїть армія. Горький в „Новій Жизні“ обстоює за більшовиками, які поставили свої рішучі домагання. „Вони—каже він—не є бандою влочинців, тільки великою частиною російської демократії, якої не можна знищити, хіба жертвуєть ся цілу революцію Корнілову й Родзянкові“. Він робить відповідальними правих соціалістів, коли не прийде до згоди. Дальший похід проти більшовиків був би влочинним. З тої хвилі як більшовики згодять ся з другими партіями на „збірне міністерство“ з обовязком Керенського зложити зброю, зложити свій уряд президента міністрів і полишити його демократичним парлам., які утворять правительтво під гаслом: мир, земля і Установчі Збори.
(Генер. Анц. в 17. листоп. рано.)

Звізда Керенського погасла.

Зі Штокгольму доносять: Звізда Керенського гасне. Ознакою положення є порозуміння мінімалістів соціал-революціонерів з Ленінцями для утворення соціалістичного мирового блоку. Уся лівица признає, що побіда тріумвірату Керенський-Корнілов-Каледін значить упадок революції. Лотиські стрільці і частини північної армії йдуть, щоби відтяти відворот Керенському. З Фінляндії йдуть 50 потягів піхоти й артилерії з офіцерами до столиці. Одиноке бажання всіх є мир. Кожде правительтво, що принесе мир повітають радо. Як що зложити ся це збірне міністерство—числять ся за негайним миром. Після відомлення в Москві прийшло [там до порозуміння з більшовиками.

Тайних договорів антанта ще не опрацьовано, та їх оголошення наступити негайно. Рівночасно проложить правительтво свою програму в мировим пропозиціям в підробічках.
(Генер. Анц. в 17. листоп. рано.)

Нова битва і розбитте Керенського.

Нове відомлення в Гапаранді доносить, що відбула ся нова бит-

ва, яка почала ся на александровській станції. Керенського, zagrożеного північною армією, відперто за Гатчину. Лотиське військо в числі 30.000 розбило його вдруге. Він наживав пятами зі своїми відділами. Більшовики нашіли обмінні телеграми меж Керенським і Корніловим та Каледином, з яких виходить, що обидва козацькі генерали є одної гадки, що вони поки що мусять за Керенського тягнути руку, а опісля вони з ним порухують ся!

В п'ятницю—як доносить бюро Рейтера, обсадили більшовики Гатчину. Уважено цілий штаб Керенського. Керенський утік. Заряджено його сійматися. В суботу 17. лист. зав'язано оружну розправу. В Москві підписано умови, під якими „біла гвардія“ Керенського має зложити зброю. Публичний відділ „благоденствія“ розв'язано. Більшовики ставлять умову свого приступлення до збірного соціалістичного міністерства—контролю над військами в Петрограді, Москві і над робітниками в цілій Росії. Нератов, бувший секретар міністра для заграничних справ, який сховав договори з союзниками в безпечне місце, скриваєть ся.
(Генер. Анц. в 19. листоп. рано.)

Україна й Фінляндія.

Що до становища України й Фінляндії, то вірають усі, що вони перейдуть на бік більшовицького правительтва, бо вони домагають ся негайного приступлення до мирових переговорів. З глибини Росії надходять заяви одноозгідности передовсім з боку селян, які симпатизують з більшовиками за проголошення поділу великих посіостей. В поодиноких містах військо забарикадували ся в казармах і прийняли до послів петроградської Ради р. і с. відмовне становище. Все залежить від становища військ на фронті.
(Ген. Анцайт. в 12. листопаду.)

Лотиська національна Рада

Через Штокгольм доносять з Ревеля: Управа міста порішила по уступленню цивільних властей з Ревеля увести естонську мову, як урядову, і установити нові суди без potwierдження з боку петроградського правительтва.

Петроградські лотиські політичні і соціалні товариства порішили утворити лотиську Національну Раду, яка складаєть ся з 60 представників різних організацій і саме відкрила ся дня 7. листопаду. Головнокомандуючий північ. фронту згодив ся на утворення окремого армейського корпусу з дотеперішніх лотиських батальонів.
(Франк. Цайт. в 12. листоп. пол.)

Проголошення територіально-політичної самостійности Бесарабії.

Зі Штокгольму доносять: Конгрес молдавських салдатів в Кишиневі заявив ся за територіальною і політичною самостійністю Бесарабії в границях російського союзу держав.
(Франкф. Цайт. в 15. листоп. рано.)

Козацька федеративна республіка.

Після „Нового Времени“ порішила Рада кубанських козаків у Катеринодарі утворення федеративної республіки з козацьких військ Кубані, Тереку, донської області, Астрахані, гирських племен Кавказу та степових племен донської й астраханської області.
(Генер. Анц. в 15. листоп. рано.)

Вісти зі світа.

УГОДА ЯПОНІЇ З АМЕРИКОЮ В СПРАВІ КИТАЮ.

Дня 6. листопаду проголосили секретар Сполучених Держав і представник Японії іші точку угоди між обома державами в справі Китаю. Найважлива точка говорить: Сполучені Держави признають, що Японія має в Китаю окремі інтереси наслідком суєвства своїх областей, передовсім в країнах, які граничать з Японією. Обі держави заявляють ся проти окремих прав якої небуть держави до Китаю.

У відповідь на цю згоду обох держав без участі Китаю китайський посол аложив протест у Вашингтоні і Токіо, столицях обох опікунів. Видно ця опіка боком вилазить Китаєві!
(Франкф. Цайт. в 14. листоп. пол.)

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЛЬСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ РАДИ.

Регентська рада в Польщі почала організувати польську державну раду, щоб-то парламентарне тіло, яке буде попереджувати польську Раду. Рада має складати ся з 100 членів. 20 кандидатів припадає на єпископів, представників других віросповідань, представників вищих наукових заведень і делегатів більших міст. 30 представників буде заіменовано; 50 представників виберуть окружні сеймики.
(Франкф. Цайтунг, 12. листоп. рано.)

ЗАГРОЗА ГОЛЯНДІЇ З БОКУ АНГЛІЇ.

В Голляндії числять ся з можливістю, що Англія буде пробувати висадити свої сили в Голляндії, щоби обсадити гірло Шельди. Навість про цей намір скликало голляндське правительтво міністерську раду, яка ухвалила постановити скріплення сил на причілку Флісінген і негайно зоруження 500.000 салдат. Німеччина готова дати поміч Голляндії тільки в тій випадку, як голляндське правительтво її зажадає. Воно мусить числити ся, що Голляндія може хоч би на якийсь час втратити Індійські острови в Азії, на які чигає Японія. В воєнних кругах не сумнівають ся, що Голляндія справить антантові таку парню, як Турки зробили в Дарданеллах.
(Франк. Нахріхт. 14. листоп. рано.)

ПОВАЛЕННЯ МІНІСТЕРСТВА У ФРАНЦІЇ.

З Парижа доносить бюро Гаваса: По обговоренню інтерпелляцій про військове й дипломатичне положення відмовив парламент свого довіря міністерству Пенлеве 250 голосами проти 192. Негайно міністерство подало за до димісії.
(Генер. Анц. в 14. листоп. веч.)

НОВА БЕСІДА ВІЛЬЗОНА В СПРАВІ ВОЄННИХ ЦІЛЕЙ.

На річних конгресі робітничої федерації в Буфальо мав президент Вільзон нову бесіду в справі війни: „Знов—казав він—Німеччина виступає з промовою миру. Вона говорить про Вельгію, про північну Францію, про Ельзас-Льотарінгію. Це дуже важні питання, але вони не становлять зерна справи. Мене дивує, що в Росії є партія за миром; я вправді не є противником мирових почувань, але я противник мирових дурощів!“

Он як співає миролюбива Америка, яка нажила ся вже по горло за цю війну. Питання миру, питання життя і смерті Росії—для цього пана дурісти! Аби його кишені повні!
(Франк. Цайт. 14. листопаду пол.)

ВІЙНА.

(Відомлення осередніх держав).

На західнім фронті у Фляндрії ведеть ся тяжка борба артилерією; головні наступи з англійського боку ведуть ся коло Іпері і Poschendaele. Останніми днями дощі залили Фляндрію і заміняли увесь край в bagno, що дуже погіршило положення Англійців.

На французьких лініях ведеть ся поперемина боротьба під ст. Квінтен, Соасон, над Маасом, під Артоа.

На італійським фронті офензива осередніх держав поступає далі. Війська перейшли в долішнім бігу річку Паве. Армія Белова алучила ся з армією Гецендорфа. Тим робом осередні держави зайняли вже 12.500 кв. км. Начальна команда оцінює теперішнє воєнне положення осередніх держав таким добрим, як воно було ще в серпні 1914.

За увесь час від 19. липня 1917. до половини листопаду взяли вони 390.500 салдатів у полон, здобули 3233 гармат, зайняли 45.550 кв. км. землі (в Галічії, в Росії, в Італії), коли з боку антанта відбито за великими втратами 143 кв. км.

У воєдушній боротьбі за місяць жовтень втратили противники осередніх держав 244 аеропляни і 9 баллонів. Осередні держави втратили 67 аероплянів і один баллон.

Дня 17. листопаду підняла ся англійська фльота, аложена з 6 великих воєнних кораблів, громади малих кружляків і торпедових суден, з наміром вдерти ся до німецького заліву, та німецькі сили адержали її і, успішно острілюючи, змусили її подати ся взад з німецького заліву.

3 таборового життя.

— Театр. Музично-драматичне товариство взяло ся до нового року пес—оперет і виставило в неділю, 11. листопаду, оперету Котляревського „Наталка Полтавка“. Бажання товариства познайомило нашу публіку з оперетою заслужовує повного признання, алеж до здійснення всякого бажання приступаєть ся тоді, як мають ся певні дані, що забезпечували б успіх. А т-во на цей раз неначе не взяло цього в рахубу. Досі воно виставляло тільки драматичні пєси, і то не завсїди адало, головню через те, що не було жінок для виконування жіночих ролей. Жінок заступали чоловіки, і це посвоєму відбивало ся на грі. Але в чисто драматичних пєсах, де треба пильнувати тільки за добром грою, можна було навіть з успіхом провадити жіночі ролей.

Інча річ оперета. Тут сполучуєть ся драматична гра зі співом і музикою. Значить, крім уміння грати, від артистів вимагаєть ся ще й уміння співати, для чого потрібно мати добрий, вироблений сольовий голос і адекватність гармонійно еднати спів з грою. До любителів, звичайно, не можна ставити великих вимог. Вони можуть не мати великої техніки, що характеризує артиста-фаховця, але певна доза смаку й чуття міри їм необхідна, як потрібний також і такий голос, щоби його можна було без неприємности слухати. Ставити оперету без жінок майже неможливо. Жіночі партії могли би провести тільки тенори з великим регістром голосу, співаючи фальцетом.

Між тим Наталку, якій доводить ся не мало співати, грав т. Польонський, котрий має розхрипаний, слабенький тенорок, а до того ж не вмів ним володіти. Його спів наводив сум на душу. Прямо незрозуміло, як він зважив ся грати ролю Наталки. Товариство зробило дуже необачно, випустивши його на сцену, так само, як необачно виставило оперету.

З вокальної частини пєси була зроблена страшенна пародія, як би П не „вивозив“ прегарний сцїв Петра (т. В-лик), котрий по-мимо прекрасного голосу має чудову дїкцію не лиш у співі, а й у розмові, та як би другі дїєві особи не старалися разом з оркестрою заглушувати неприємне вражіння.

Сама гра пройшла далеко лїпше, ніж спів, хоч могла бути проведена краще, ніж було на дїлі.

Повторення оперети могло би зтерти нерівності в грї, але, на мою думку, воно неможливе, бо граючи ролі Наталки нема кому, а повторювати теперішню „Наталку“ було безглуздом. Взагалї при теперішніх силах товариства слїд би було обмежитися цєю невдатною спробою і надалї викреслити оперету з репертуару, хїба би надїйшли нові сили, які зробили би повторення П можливою.

Лубенець.

— Вечїрка. В понедїлок, 12. листопаду, в помешканїї інвалїдів відбулася вечїрка, владжена самими інвалїдами, в честь роковин початку освїти і організаційного життя між інвалїдами. Тов. В-ко сказав промову з приводу сього, закїнчивши її словами: „Дай, Боже, як найкраще зібратися нам так на Вільній Українї“, після чого присутні відспївали гимн „Ще не вмерла України“. Потім т.т. К-н, К-в, О-ко, Д-р, Б-ка, Д-н, Л-й і Л-ч деклямували: „Гей вставайте“, „Пора“, „Приходьть час“, „До невьки України“, „Кавказ“, „Не смійте ся“, „Тюрьма за волю“, „Сльозами залита країна“, „Зоря свободи“ і инші. Між цим ще промовляли т.т. Л. і О., а т. В-ко зазначив, що ми хоч і в неволї, а все таки маємо змогу зібратися й спільно порадитися. Також грали на скрипцї й балабайцї, проспївали декілька пісень: „Не пора“, „Ой у лузї“, „Нема гірш нікому, як тїй сиротинї“ і инші. Вечїрка вдала ся дуже гарно і відко було, що на присутніх зробила гарне вражіння, за що спорудникам П належить ся щира подака.

П. О—ко

— Т-во „Сїч“. В четвер, 15. листопаду відбули ся чергові збори т-ва „Сїч“, на яких т. П-ський прочитав реферат, в якїм докладно з'ясував присутнім сучасний стан вільного козацтва на Українї. В той час, як скрізь по Росїї панує безладдя та анархїя, на Українї по селах організують ся т-ва вільного козацтва свїдомї того, що нїхто инший, як вони самі, і то в єднаннї і товаришській дисциплїнї, зможуть боронити волю, здобути революцією, підтримувати спокїй і порядок в краю, охоронити од винищення лїси та инші громадські добра, а також охороняти населення від здеморалізованих банд, які безумовно розліють ся по всїй Українї після демобїлізацїї—коли вїйска почнуть вертатися до дому. Накїнци висловив т. референт своє переконання, що і наше таборове т-во „Сїч“, хоча й не може зараз прийняти активної участі в оборонї рїдного краю, але душею й думкою кожен сїчовик лїне до рїдної невьки України, і по вїйнї наше т-во не замре, а відродить ся по сотням сел і мїстечок України і стане на сторожі слави й волї рїдного краю.

За браком часу дискусїї над рефератом відложено до слїдуючих зборів.

Після реферату присутні т.т. проспївали в супроводї оркестри пісні „Гей послушайте“, „Гей там на горї сїч їде“, „Завистали козаченки“, „Не пора“, „Розвивай ся, старий дубе“, „Ще не вмерла України“, і зібрання було закрито.

— Таборове віче. В суботу, 17. листопаду, відбуло ся чергове таборове віче при звичайному денному

порядковї. Реферат про воєнні й свїтовї подїї за минулий тиждень читав т. П-ий. В промові т. референт розглянув положення на всїх фронтах, довше спїнив ся на захїдному, де Англіїцї останніми часами силкують ся відперти Німцїв, щоб захопити в своє посїдання рїчку Шельду, в якїй вибїгають підводні човни. Так само старають ся Англіїцї неутраляну досї Голяндїю втягнути в вїйну по своїй сторонї, а як що нї, то сфорсувати її (перемаршувати через). Для оборони своїх берегів від Англіїцїв, Голяндїя поставила вже під оружку 500 т. вояків. Так само обговорював референт положення на італїйським фронтї, де німецькі й австрїйські вїйска посувають ся нестримно далї, збільшуючи свою добычу територїєю, гарматами й полоненими.

При обговореннї свїтових подїїв референт спїнив ся на важнїщих змїнах, які зайшли в минулім тижднї. Багато часу референт присвятив Росїї, подавши невідомї нам досї подробиці перебігу нової революцїї. На обговорення бїжучих справ лишило ся дуже мало часу, і віче було закрито.

М.

З ЖИТТЯ НА РОБІТНИЧИХ КОМАНДАХ.

На командї № 2935, Райскірхен (кг. Вєцлар), полоненї заснували гурток „Українська Зора“.

Перші збори гуртка відбули ся 4. листопаду с. р., на котрих вибрано голову, писаря і скарбника. Після цього був прийнятий статут гуртка і обговорено деякі бїжучї справи.

Мета гуртка—привчатися до організаційного життя та шляхом читання книжок, поборати національну свїдомість і самоосвїту.

Гурток має касу, яка поповнюється членськими внесками. Членів гуртка маєть ся 16.

Звіт Комїтета по будовї пам'ятника померлим полоненим Вєцларського табору.

ПРИХІД

Готівка на 1. вересня 2396 м. 35 ф.
 поступило за вересень 681 „ 56 „
 „ „ жовтень 148 „ 85 „
 Разом . . . 3226 м. 76 ф.

РОСХІД

Виплачено Видавничому т-ву за відпечатку 2500 примірників відозв на робїтничї команди . . . . . 61 м. 25 ф.
 Куплено канцелярських приладів . . . . . 4 „ 95 „
 Разом . . . . . 66 м. 20 ф.
 Готівка на 1 листопаду 3160 м. 56 ф.

Комїтет.

ЖЕРТВИ.

На Український Національний Фонд.

Ком. Katzenfurt. . . . . 1 м. 20 ф.
 Антїн Корчман . . . . . 1 м.

На воїнські школи.

Гурток „Побїда“. Ямпольський—2 м., Мельник—50 ф., Патріотів—2 м., Старчин—50 ф., Горбаків—1 м., Петренко—50 ф., Гайсановський—1 м., Науменко—50 ф., Мозговий—50 ф., Слїпкан—50 ф., Лисак—50 ф., Лукїяненко—50 ф., Горбань—50 ф., Вєзбіжний—50 ф., Зїнченко—50 ф., Кїнах—50 ф. Разом . . . 12 м.
 Іванів № 4385. . . . . 1 м. 50 ф.
 Корчман Антїн . . . . . 1 м.

На будову пам'ятника помер. тов.
 Ком. Kröffelbach, 3271—5 м. 50 ф.
 П. Стречинин . . . . . 50 ф.
 Ком. Einhartshausen, 2607—3 м.
 „ Reiskirchen, 2935—1 м. 10 ф.
 Ком. Wenden, № 1462—1 м. 50 ф.

На пам'ятник Богданівцям (Київ).
 Гурток „Побїда“ Науменко—1 м., Мозговий—1 м., Горбань—1 м., Лукїяненко—1 м., Горбаків—1 м.
 Разом . . . . . 5 м.

На пам'ятник пом. сїч. т. Бабковї О.
 Від кооперативної чайної таб. Вєцлар. . . . . 3 м. 52 ф.

На бібліотеку т-ва „Самостїйна Україна“

Антон Дубинин. . . . . 1 м.
 Іван Радченко. . . . . 40 ф.

На унаковку бібліотеки т-ва „Самост. Україна“

Ком. Kamberg, № 973—1 м. 50 ф.
 „ Bad Ems. . . . . 50 ф.
 „ Adenroth. . . . . 50 ф.
 „ Vendersheim . . . . . 20 ф.
 „ Oberscheld,—1880—2 м. 40 ф.

На видавничє т-во ім. В. Грінченка.
 Ком. Frankfurt a/M. 1768—50 ф.

На хорих в лазаретї.

П. Стречинин. . . . . 50 ф.
 Ком. Kröffelbach. . . . . 10 м.
 Від кооперативної чайної таб. Вєцлар. . . . . 70 м.
 „Ком. Oberscheld Grube Handstein. . . . . 13 м.
 Ком. Abenroth . . . . . 50 ф.

СПИС

т-шів, прийнятих у т-во «Сїч» та виключених із нього 8 листопаду 1917. року.

ПРИЙНЯТИ:

Авраменко Яків	Охрименко Мефодїй
Соловїв Степан	Микитенко Олександр
Хляна Іван	Бернєнко Іван
Макаров Харитон	Вовнянський Михайло
Чудний Федір	Кравченко Василь
Островський Іван	Лапін Іван
Барилко Феоктист	Чигорко Петро
Афанасьєв Іван	Жук Дмитро
Жук Дмитро	Тяльцїв Левко
Саболіус Василь	Маштаренко Михайло
Вингліський Павло	Цимбур Антїн
Снопко Борис	Спільниченко Тит
Чубовський Сава	Захарів Павло
Бугаєнко Микола	Кравцїв Явдоким
Морявцїв Ісаак	Щербан Ілько
Карпенко Олександр	Приходько Мусїй
Опанасюк Іван	Мовчан Гриць
Стародубцїв Семен	Кравченко Іван
Юрчук Федір	
Гражко Севастьян	

Виключенї (на власне прохання): Лямпрехт Йоганєс.

Канцелярїя т-ва „Сїч“

Повідомлення адміністрацїї „Громадської Думки“.

K-do Löbau Westpr. 80 ф., Arnshausen 1 м. 20 ф., Frappelfelde 1 м. 20 ф., Lienenwerder 40 ф., Abenheim 1 м. 60 ф., Sinn 80 ф., Hitzingen 1 м., Handstein № 1880—80 ф., Gem. Burbach 1 м. 60 ф., Deutsche Feldpost 818—1 м. 20 ф., Deutsche Feldpost 165—2 м., Gem. Algenroth 40 ф., Komandantur Giessen 5 м. 70 ф., Altenhunden 3 м., Eppenrod 4 м. 70 ф., Niederlauken 1 м. 20 ф., Hofheim 3 м. 65 ф., Gem. Münster 2 м. 5 ф., Rokenberg 1 м. 80 ф., Allendorf 1 м. 20 ф., Bad Orb № 1078—3 м. 50 ф., Grossangheim 2 м. 20 ф., Gem. Staffel 1 м. 60 ф., Wenden 80 ф., Haus-Rhade 5 м. 50 ф., Painrod 2 м., Altenhunden 1 м. 20 ф., Dudenhofen 1 м. 20 ф., Gros Anheim 1 м. 20 ф., Adenrod 50 ф., Oberscheld 5 м. 60 ф., Frankfurt a/M Seckbach 3 м. 20 ф., Vandersheim 40 ф., Waldgirmes 40 ф., Wandek 40 ф., Siegen № 1634 68 фен.

ОПОВІСТКИ.

Всєсвїтні клясики Гете, Шїллер і Пушкін в українськїм перекладї.

Накладом «Всєсвїтньої Бїбліотеки» під ред. Івана Калїновича вийшли з друку та продають ся такі твори свїтових клясики:

- № 1.3. Фрїдрїха Шїллєра: Поезія, вип. 11 П з передмовою проф. О. Грїца, Д. Йософовича і д-ра Ів. Франка. . . . . Ц. К 1.60
- № 3.6. Александра С. Пушкіна: Драматичні твори, в перекладї, з передмовою та поясненнями д-ра Івана Франка (Се остання праця-переклад нашого великого письменника). . . . . „ 3.—
- № 7.8. Йогана В. Гете: Герман і Доротея, поема з німецького народнього життя в кїнци XVIII ст. в перекладї д-ра Івана Франка (саме вийшла з друку) . . . . . „ 1.60

Крім того незабаром появлять ся друком такі випуски:

- № 9/10. Михайла Яковича: Делїї шїллер, збірка нових новел і нарисів. Ц. К 2.—
- № 11/12. Арістофаня: Ххари, грецька комедія в перекладї Тараса Франка . . . . . „ 2.—

Виданї досї випуски дістати можна в Книгарнї Наукового Товар. ім. Шевченка у Львовї, Ринок, ч. 10.

Таборова бібліотека

відкрита кожний день, за виїмком НЕДІЛІ,

рано від 1/2 10 до 1/2 12

по обідї „ 1/2 3 „ 4

вечером „ 1/2 8 „ 1/2 9

Приймаєть ся передплата

на часопись полонених Українцїв табору Зальцведель

„Вільне Слово“

Часопись виходить що середї й суботи.

Виписувати можна в усїх таборах й на всїх робїтничїх команди Німєччини й Австро-Угорщини.

ПЕРЕДПЛАТА НА МІСЯЦЬ КОШТУЄ: поза таборок 50 ф., окреме число 5 фен.

Пробне число висилаєть ся без плати.

Адреса Редакцїї: Lagerzeitung: „Freies Wort“. Salzwedel. Kriegsgefangenenlager.

0—0